

ALİ FİKRİ YAVUZ (1924–1992)

Ali Fikri YAVUZ (Torunu)

Araş. Gör. İstanbul Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi.

“Ömrünü ilme ve eser telifine adayan Ali Fikri Yavuz, emeklilik sonrası mesaisinin önemli bir kısmını Kadıköy Feneryolu’ndaki evinin çalışma odası olarak kullandığı bölümde, daktilosunun başında geçirdi.”

05.05.1924 tarihinde Trabzon/Çaykara’ya bağlı Akdoğan (Yukarı Hopşera) köyünde dünyaya geldi. Babası eski Rüştîye mezunlarından Muallim Abdullah Selim Efendi, annesi Fatma Hanım’dır. İlkokulu Çaykara’da, ortaokulu ise ailevî sebeplerden ötürü 1939 yılında Bayburt’ta tamamladı. Sonrasında bölgenin tek okulu Trabzon Lisesi’nde eğitim hayatına devam etti ve 1943 yılında buradan mezun oldu. Liseyi takiben üç yıl kadar babası Hacı Selim Efendi’nin Erzurum’da sahibi olduğu ticarethanesinde 1946’ya kadar ticaretle meşgul oldu. Bu sahaya pek ilgi duymadığını fark eden Ali Fikri Yavuz, ticaret hayatını terk edip 1947’de

askerlik hizmetine katıldı. Yedek subay olarak 1948’de terhis olup doğduğu köye geri döndü.

1948 yılında yeni kurulan Çaykara Belediyesi’nde muhasip/kâtip olarak işe başladı. Bu yeni işiyle beraber o dönemde Çaykara Vaizi olan amcazadesi Müderris Hacı Hasan Rami Yavuz’dan medrese derslerini almaya başladı. Aynı köyün aşağı mahallesinde mukim olan Hacı Hasan Efendi’ye ait evin alt katında bulunan medresede, halazadesi öğretmen Hasan Türker ile sabah namazını müteakip, belediyedeki mesaisi öncesinde ders okuyup, mesai çıkışında yine hocasına ders takrirlerini sunarak beş yıl boyunca hocanın rahle-i tedrisinden geçti ve Nisan 1953’te icazet aldı.

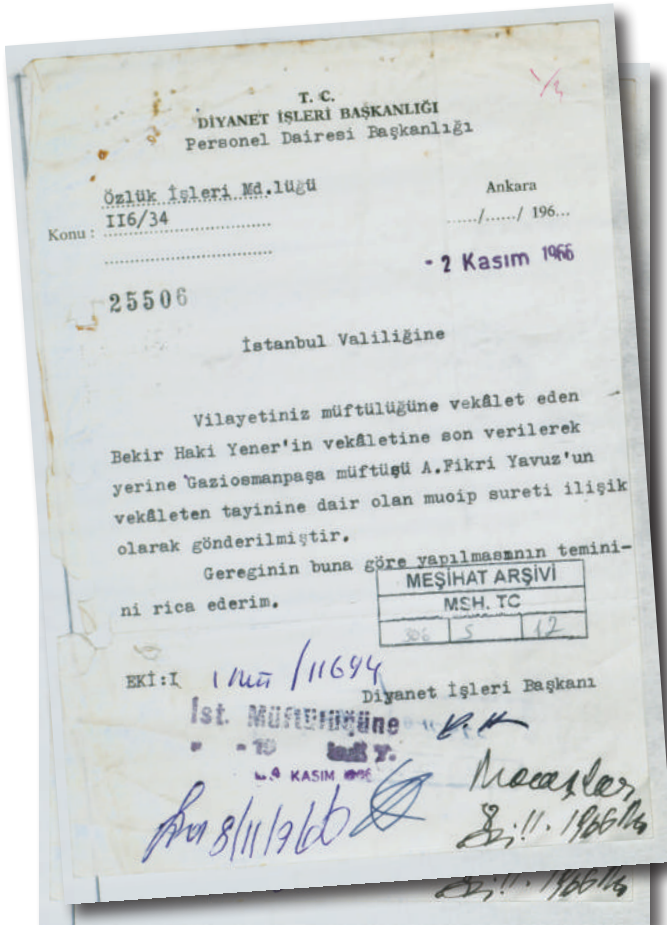
1953 yılının sonunda hocasının da teşvikiyle İstanbul Müftülüğünde açılan müsevvidlik imtihanını kazandı ve Şubat 1954'te görevine başladı. 1962 yılına kadar 8 yıl boyunca Ömer Nasuhi Bilmen, Bekir Haki Yener ve İbrahim Bedrettin Elmalı'nın müftülükleri döneminde onlarla çalıştı. Mesai arkadaşı ve dostu Şükrü Yüksel ile müsevvidlik görevini layıkıyla yerine getirdi. Ömer Nasuhi Bilmen ve edebiyata düşkünlüğü ile bilinen Eminönü Müftüsü olan Bekir Haki Yener'den çokça ders okuyup istifade etme fırsatına

erişti. Bu zaman zarfında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arap-Fars Filolojisi'nde okumaya başladı. Derslerini vermesine rağmen bitirme tezini vermeyip diplomasını almaktan vazgeçti. Müsevvid olarak görev yaptığı zaman zarfı içerisinde bir süreliğine İmam-Hatip Lisesi'nde Arapça dersleri verdi. 1966 yılında çok kısa bir süreliğine Gaziosmanpaşa Müftülüğü'ne atandı, hemen akabinde Diyanet İşleri Başkanlığı'na getirilen İbrahim Bedrettin Elmalı'nın bıraktığı müftülük makamına 1971 senesine kadar 4 yıl vekalet etti. Bu süre zarfında vekaletinin asalete dönüşmesi için lisans tezini verip fakülte diplomasını alması yönünde çevresinden gelen baskılara rağmen bu duruma itibar etmedi. 1971 yılında Kadıköy Müftülüğü'ne nakledildi ve 1976 yılında buradan emekliye ayrıldı.

Emekliliğini takiben kendini daha da çok ilme adan Ali Fikri Yavuz, 1971 yılında hocasının oğlu ve dostu Yunus Vehbi Yavuz ve iki arkadaşları ile beraber Feyiz Yayınlarını kurdu. Telif ve yayın faaliyetlerini yoğunlaştıran A. Fikri Yavuz, ayrıca çeşitli vakıf ve camilerde ders (bilhassa feraiz) okutmaya devam etti. Bunun yanında ilim hayatını canlandırmak için İlim Yayma Cemiyeti, İlim ve Fazilet Vakfı, Suadiye Tuba Kız Kur'an Kursu gibi çeşitli kuruluşların kurucu kadrosunda yer aldı. Ömrünü ilme ve eser telifine adan Ali Fikri Yavuz, emeklilik sonrası mesaisinin önemli bir kısmını Kadıköy Feneryolu'ndaki evinin çalışma odası olarak kullandığı bölümde, daktilosunun başında geçirdi. Hayatının son dönemlerinde ortaya çıkan böbrek yetmezliği sebebiyle çalıştığı kanepesinde, kitaplarının yanbaşıda 27 Aralık 1992'de ahirete irtihal etti. Evli ve 6 çocuk babasıydı.

Kişiliği

Vefatının ardından dostlarından ünlü psikiyatrist Ayhan Songar, Ali Fikri Yavuz hakkında şunları söy-

lemektedir: “Ufak tefek bir insandı Fikri Hoca. Ama o küçük beden içinde büyük bir enerji taşıyordu.¹ Karadenizli idi. Yüzü hep güler, espri yapmaktan çok hoşlanır, etrafındakilere de kendi iyimserliğinden ve neşesinden bol bol dağıtırdı.”

Ben de yaşımın küçüklüğü dolayısıyla yeterince tanıma fırsatı elde edemesem de etrafındayken kendimi çok iyi hissettiğimi ve moralimin yükseldiğini hatırlarım. Küçük olmama rağmen bana büyük adam gibi muamele etmesi, küçük bir çocukla diyalog kurmaktan hiç çekinmemesi ve bu diyalogu beni ahbablarıyla sohbet meclislerine götürerek daha da ileri götürmesi şahsiyeti hakkında oldukça şey anlatmaktadır.

Karakteri hakkında oğlu Süleyman Abdülhadi'nin şu mülâhazaları önemlidir:

“Aşırı derecede dost ve akraba canlısı idi. Bütün akraba ve dostlarını Allah için karşı tarafın aramasına bakmadan, sıra gözetmeden arayıp sorardı. Mütevazı bir hayatı vardı. Sadelikten hoşlanırdı. Lüzumsuz demirbaş ve ihtiyaçtan kaçardı. Giyim-kuşam ve mobilya konusunda aşırı cimri olmasına rağmen, yeme-içme ve seyahatle ilgili harcamalarında gayet cömert idi. Çok misafirperverdi, yemekli davetlerin vazgeçilmez siması idi. Çok yemek yemezdi ama iyi yerd. Gençliğinden beri yüksek tansiyonu olmasına rağmen ağır yerd. İyi de yemek yapardı. Çok güzel çiğ köfte yaptığına katıldığım davetlerde bizzat şahit olmuşum.”

Kadim dostlarından Yunus Vehbi Yavuz ise “Dürüst ve istikamet sahibi idi.” diye nakletmektedir Ali Fikri hocamızı. Çaykarada daha gençlik yıllarında babası ve bir komşuları arasındaki arazi anlaşmazlığında haklı bulunduğu için komşusu lehine, babasının aleyhine mahkemede şahitlikte bulunması onu tanıyan bilenler arasında artık efsaneleşmiş bir kıssadır.

İlmî Şahsiyeti

Yaşadığı bölgenin en saygın okulundan mezun 24 yaşında bir genç olarak muhtemel pek çok kariyer imkanı içerisinde köyüne dönüp sıfırdan medrese eğitimine başlamış birisiydi Fikri Hoca. Söz konusu azim ve kararlılık, daha önceden almış olduğu iyi eğitimle

beraber, kendisini ilimde itkan sahibi yapmış olan saiklerdendir. Akademiye mesafeli duran Fikri Yavuz, ilmî çalışmalarının büyük çoğunluğunu yaygın kitlelere yönelik olarak gerçekleştirmişti. Bunların başında meal, ilmihal ve hadis çalışmaları zikredilebilir. Klasik bir Hanefî âlimiydi, mezheplerin telifini²reddederdi. Eserlerinde ilmî tartışmalara yer vermez, tercih edilen görüşü zikrederdi.

Eserleri

1-Muhtasar İslam Akaidi, 1964.

2-Muhtar'ul-ehâdis Tercümesi, 1964. (Abdullah Aydın ile birlikte)

3-Babaların Çocuklara Öğütleri, 1965 (Muhammed Şakir'in Nesâihu'l-âbâ li evlâdihim adlı eserinden tercüme. Sonradan Gençlere Öğütler adıyla basılmıştır.)

4-Kur'an-ı Kerim ve Türkçe Meâl-i Âlîsi, 1966. Otuzdan fazla baskı yapmış bu eser, Mushaf sayfalarının kenarına ayet mealinin yazıldığı formatın ilki olmuştur. Türk halkının meal kültürü ile yaygın olarak tanışmasına vesile olması açısından oldukça önem arz etmektedir.

5-Peygamberimizin Dilinden Dört Halîfesi ve Ashabı, 1967. (Kutbüddin el-Bekrî'nin es-Salavâtü'l-hâmi'a adlı eserinden tercüme)

6-Otuz Ramazan Vaazları, 1968.

7-Açıklamalı-Muamelâtü'l-İslâm İlmihali-İslâm Fıkhu ve Hukuku, 1970. Sonrasında İslam Fıkhu ve Hukuku adıyla basılmış olan eserin otuzdan fazla baskısı mevcuttur. Muamelat bahislerinin ilk defa bir ilmihalde bulunması açısından özeldir. Bir diğer önemli özelliği ise eserde feraiz hukukunun da yer alması ve feraiz hesaplarının şematik ve anlaşılır bir şekilde örneklerle halka tanıtılmasıdır. İçerisinde bulunan temel aritmetik kavramları ve hesaplarından dolayı o döneme kadar ayrı bir icazetle okutulan bu ilmin basitleştirilerek anlaşılır hale getirilmesi oldukça beğeni toplamıştır.

8-Ahlâk Hadisleri I-II, 1970. (Buhârî'nin el-Edebu'l-Müfred adlı eserinden tercüme) İki cilt halinde basılan önemli hadis tercümelerinden birisidir. Ayrıca hadisleri şerh ederek eseri kendisine mal etmiştir.

9-Küçük İlmihal, 1972. (Yunus Vehbi Yavuz ile birlikte)

10-Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri I-III*, 1972. (sadeleştiren: A. F. Yavuz, İ. Özen)

11-Resimli Hac Rehberi, 1973. (Yunus Vehbi Yavuz ile birlikte) Yine döneminin ilklerinden olan bu küçük eserin çokça baskısı yapılmıştır.

12-Kırk Kudsi Hadis, 1975. (Şeyh Muhammed Trabzonî Medenî tarafından derlenen *el-İthâfâtü's-seniyye fi'l-ehâdisi'l-kudsîyye* adlı kitaptan seçme hadislerin tercümesi)

13-"İslâm'da Birlik ve Fıkıh Mezhepleri" yahut "Mezâhibin Telfikî ve İslâm'ın Bir Noktaya Cem'i" Adlı Kitap Üzerine Bir İnceleme, 1976. M. Reşid Rızâ'ya ait Muhâverâtü'l-Muslih ve'l-Mukallid fi Mes'ele'ti'l-İc-tihâd ve't-Taqlid adlı eserinin Ahmet Hamdi Akseki tarafından *Mezâhibin Telfikî ve İslâm'ın Bir Noktaya Cem'i* adıyla yapılan tercümesinin Diyanet İşleri Başkanlığı'nın teklifiyle Hayreddin Karaman tarafından sadeleştirilerek yeniden yayımlanması üzerine kaleme alınmış bir risaledir. Fıkıh mezheplerini ortadan kaldırmanın veya birleştirmenin yanlış olduğuna dikkat çeken risaleye karşı Hayreddin Karaman *Zarûrî Bir Cevap* adıyla bir eser yazmıştır. Bu iki eser Yunus Vehbi Yavuz'un himmeti ve arabuluculuğuyla bu iki değerli ilim adamının ilmî münazarası niteliğinde aynı anda basılarak belli ilim çevrelerinde dağıtımı yapılmıştır.

14-Ömer Nasuhi Bilmen, *Büyük İslam İlmihali*, 1984. (sadeleştiren Ali Fikri Yavuz). Bu sadeleştirilmiş nüsha, oldukça uzun bir süre Türkiye'de en çok basılan ve okunan ilmihal kitabı olmuştur.

15-Kur'an-ı Kerim'den Mucizeler Hikmetler ve Öğütler, 1984.

16-Zübdetü'l-Buhârî, 1985. Buhârî'nin *el-Câmi'us-Sahîh*'inin muhtasarı olan ve Ömer Ziyâeddin Dağıstânî tarafından

derlenerek Türkçe'ye çevrilen eserin sadeleştirilmiş şeklidir.

17-Peygamberimizin Dilinden Dualar ve Zikirler, 1991. (İmam Nevevî'nin *el-Ezkâr* adlı eserinden tercüme)

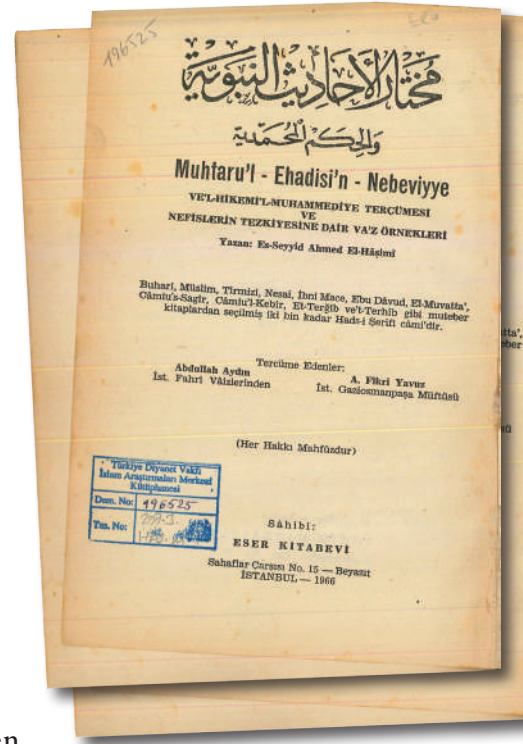
18-İslâm'da Evlilik Müessesesi, 1991.

19-Riyâzü's-Sâlihîn Tercümesi, 1992. Eserin III. cildi Yavuz'un vefatından sonra Ali Sacit Türker tarafından tercüme edilmiştir. Her hadisin tercümesini takiben maddeler halinde hadisten çıkartılacak anlam ve hikmetler verilmiştir.

20-Bu eserlerin dışında Gazzâlî'nin *ed-Dürretü'l-fâhire fi keşfi umûri'l-âhire* adlı eserinden tercümeyle *Ölüm ve Sonrası*, *Kabir-Kiyâmet-Âhiret Hayatı* yayınlanmıştır. Ayrıca kendisinin de içinde bulunduğu bir heyet tarafından tercümesine başlanan Ahmed Mustafa el-Merâgî'nin tefsiri tamamlanamamıştır.

Ali Fikri Yavuz hoca, ilmî kitaplar dışında edebî bir eser bırakmamıştır. Kütüphanesindeki notlarımızdan elimize ulaşan bir çift kıta müstesna:

Rahmet-i İlâhî'ye nâil olmak,
Ebediyet budur; ama kim bilir?
Günahkâr kulum, halim ne olacak!
Ya Rab! Rahmetin sonsuz senin, bu hak!
Şükür ki, ehl-i tevhidim, sen bilirsin.
Elbet rahmetin bana da ulaşacak...

DİPNOTLAR

¹ Aynı noktaya kendisiyle çokça güreş tutup nasibini almış küçük oğlu Süleyman Abdül-hadi Yavuz da şahitlik etmektedir.

² Telfik: İki veya daha fazla mezhebin farklı hükümlerinin birleştirilerek tatbik edilmesine denir.

- Süleyman Abdülhadi Yavuz, "Rahmetli Pederim Ali Fikri Yavuz", Çaykarallılar Dergisi, 4/1993, s. 36.
- Yunus Vehbi Yavuz, "Kur'an Hâdimi Ali Fikri Yavuz'un Ardından", Çaykarallılar Dergisi, 4/1993, s. 31.
- Yusuf Şevki Yavuz, "Ali Fikri Yavuz", TDV İslam Ansiklopedisi, c. 43, s. 351.
- Ayhan Songar, "Fikri Yavuz Hoca", Türkiye Gazetesi, 01.01.1993.
- Ali Fikri Yavuz'un Diyanet İşleri Başkanlığı'ndaki özlük dosyası.

KAYNAKÇA